

ذکر رضا عباسی در اسناد ارمنی

نقاش میناس یکی از مشهورترین هنرمندان آرامنه جلفای اصفهان میباشد که در قرن هفدهم میزیسته است و در نقاشی تصویر و کاخها و منازل شهرت فراوانی داشته است.

چنانکه در مجله " هنر و مردم " (شهریورماه ۱۳۵۶ شماره ۱۷۹ صفحه ۲۸) نوشته شد درباره او اولین مرتبه مورخ ارمنی اراکل داوریژتسی *Arakel Davrijetsi* در کتاب تاریخ ارمنستان خود در قرن هفدهم یاد کرده است و باینکه بعداً هم در باره او مقاله زیادی نوشته شده است ولی اولین مرتبه اسم او در موقع تمیز نمودن نقاشی های کلیسای وانک که توسط نویسنده این مقاله تنظیم و مرتب می شد چند نوشتهای بدست آمد که مربوط با اسناد میناس نقاش مشهور جلفا میباشد.

تعداد مدارک پیدا شده چهارده برگ میباشد که همه بزبان فارسی نوشته شده اند. فقط در پشت یکی از نوشته ها که نامهای از تبریز میباشد (شماره ۱۳) بزبان ارمنی است. نظر باینکه صحبت نمودن در باره همه نوشته ها سخن را طولانی خواهد نمود لذا در اینجا فقط فهرست آنها را خواهیم آورد و دو متن از نامه ها که با خواندن آنها میتوان در باره معلومات و مهارت استاد میناس پی برد. اسناد پیدا شده عبارت اند از:

- ۱- قراردادی درباره یک عکس که میناس باید بکشد و تحویل بدهد (دارای تاریخ ۱۰۴۲ قمری می- باشد).
- ۲- حکمی است که هر وقت میناس تصویر را تمام کرد با دادن رسید عکس از او دریافت نمایند (تاریخ ۱۰۴۲ قمری).
- ۳- نامه حساب پاقی ما بین نقاشان میکائیل و میناس (تاریخ ۱۰۴۹ قمری).
- ۴- مربوط به یک باغ میباشد که متعلق به نقاش میناس بوده و دیگران درباره آن او را ادیت میکردند. حکم میکند که کسی با او کاری نداشته باشد (تاریخ ۱۰۶۹ قمری).
- ۵- قبض رسید که در مقابل عکسی بارزش پنج تومان میناس اجناس خریداری کرده است.
- ۶- حکمی است که هیچ یک از نقاشان نباید از فرمان استاد میناس که اسناد همه میباشد از حرفش خارج شوند (دارای مهر محمدبگ میباشد).
- ۷- تقریباً " معنی مدرک شماره ۶ است و خوب خوانا هم نیست.
- ۸- شکایتی است از دست میناس که همچنین خوب خوانا نیست.
- ۹- نامه ای است به نقاش میناس که زود برود و نقاشی ساختمان شاهوردی خان را با تمام برساند.
- ۱۰- مضمون این سند نظیر سند شماره ۶ میباشد.
- ۱۱- نامه ای است از شاهوردی خان که دستور میدهد به میناس برود نقاشی عمارت او را با تمام برساند.
- ۱۲- شکایتی است در باره حساب.
- ۱۳- نامه ای است از تبریز در باره نقاشی و تابلوهائی که بنا بوده میناس بکشد و بفرستد به تبریز.

۱۴ - صورت حسابی است از کارهای میناس نقاش.

این مدارک همه دارای یک یا چند مهر میباشد که بعضی ها خوانا نیستند. از آنها فقط چهارتا دارای تاریخ میباشد که عبارتند از ۱۰۴۲، ۱۰۴۹، ۱۰۴۹، ۱۰۶۹. مابقی تاریخ ندارند. از مدارک یادشده نامه شماره ۱۰ و ۱۱ بیشتر قابل توجه میباشد که متن آنها در زیر آورده می شود.

متن مدرک شماره ۱۰

بیت بنای برادرانک نفر با در الوهر است و میناس نقاش

تجدید کرده است نقاشان جدید است و میناس مکرر در استناد

در پیش خود دستم از شخصی حاصل صد نفر موسی لمر پرون بنامند

و استاد میناس مکرر است و میناس مکرر است و میناس مکرر است

پرون بنامند و از طرف میناس مکرر است

(حرف اول موش خورده و معلوم نیست) بنا برآستی و نیک نفسی نادرالعصری استاد میناس
 نقاش جلفائی که جماعت نقاشان جلفائی استاد میناس مذکور را استاد و ریش سفید خود دانسته از
 سخن و صلاح . . . . . مومی الیه بیرون نروند و استاد میناس مذکور را استاد . . . . . خود دانسته از
 سخن و صلاح مومی الیه بیرون نروند و از حرف مومی الیه تجاوز نمایند .
 در این مدرک مهرخواجه سرفراز که یکی از مشهورترین تجار جلفا بوده است هم بچشم میخورد .

متن مدرک شماره ۱۱

اعمال

حکم علامه
 لکه چون سمرقند که مادر العصر است
 میناس نه اش در کارها کتب شده و هر در آن فکر شکستید
 و در باغبان لیم که از صاحب استاد رضا توفیق کمالی است
 می بار که در عثمانی که با عت نجات در زمین کابل است
 اللهم و کوشش در بعد از زنده زود آمدن مجموع خواهد شد
 مرید از توفیق و کمالی او ظاهر شود عرض و لب
 این ترا با خارج کوی برهنوب خواهد بود عرض که لکه در توفیق
 مختلف جا ز در آرد و در عهد شما

حکم عالی شد. آنکه چون مسموع شد که نادرالعصری استاد میناس نقاش دست از کار اینجانب کشیده و جهت دیگران نقاشی میکند و در باب تعلیم سعادت نصاب استاد رضا تغافل و نگاهل نمایند می باید که نوعی ننمایند که باعث خجالت و شرمندگی ایشان شود و آنچه لازمه سعی و کوشش باشد بعمل آورند که فردا عذر مسموع نخواهد شد و اگر من بعداثر تغافل و کاهلی او ظاهر میشود بعرض نواب همایون اعلی رسانیده ایشانرا با خانه کوچ بدین صوب خواهد آورد. عرض که دیگر تقصیری ننموده تخلف جائز ندارد و در عهده شناسد. مهر: بنده شاه نجف شاهرودی.

در پشت این نامه بزبان ارمنی نوشته شده "این حکم شاهرودی خان است". چنانکه معلوم است نقاشی کاخ چهل ستون اصفهان کار استاد رضا عباسی میباشد که اسم او در سند شماره ۱۱ آمده است و معلوم میشود او در نزد استاد میناس نقاشی را آموخته است.

بغیر از مدارک بالا در دوسند دیگر آرشبو که یکی ترکه نامه و دیگری فباله میباشد و همچنین در یک نوشته که صورت اعانه تقدیم به کلیسای حضرت میناس (محلّه تبریزیها) تعلق دارد نام استاد میناس نوشته شده است. سندهای اولی و دومی برای گواهی میباشد ولی سومی در باره یک پنجره است که به کلیسا هدیه نموده است.

آینده: در سند اول کلمات ناخوانده ظاهرا "صلاح دانی" و "بالاستقلال" (متن: باستقلال) است.

مبارزه با محمد علی شاه

اسنادی از فعالیت های آزادیخواهان ایران

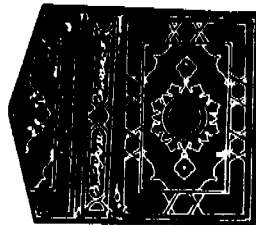
در اروپا و استانبول

در سالهای ۱۳۲۶ - ۱۳۲۸ قمری

با پیشگفتار حسین پیرنیا

به کوشش ایرج افشار

چهارمین کتاب از «سازمان کتاب»

فهرست اسامی مدارس علوم دینیة طهران*
از علی بن محمد جعفر طهرانی

به چهل دو عنوان

۲۲ - مدرسه حاجی ابوالفتح . ۲۳ - مدرسه خندق آبادی . ۲۴ - مدرسه پامنار . ۲۵ - مدرسه دانگی . ۲۶ - مدرسه حکیم هاشم طهرانی . ۲۷ - مدرسه مادرشاه . ۲۸ - مدرسه چاله حصار . ۲۹ - مدرسه سپهسالار قدیم . ۳۰ - مدرسه آصفیه . ۳۱ - مدرسه محسنیه . ۳۲ - مدرسه ملا آقا رضا . ۳۳ - مدرسه حاجی ابوالحسن معمار . ۳۴ - مدرسه فیلسوف الدوله . ۳۵ - مدرسه فرخ خان امین الدوله . ۳۶ - مدرسه قنبر علی خان . ۳۷ - مدرسه مشیرالسلطنه . ۳۸ - مدرسه میرزا موسی . ۳۹ - مدرسه آقا سید محمد علی لاریجانی . ۴۰ - مدرسه سراج الملک . ۴۱ - مدرسه آقا محمود . ۴۲ - مدرسه سربولک .	۱ - مدرسه خان مروی . ۲ - مدرسه ناصری . ۳ - مدرسه صدر . ۴ - مدرسه دارالشفاء . ۵ - مدرسه عبدالله خان . ۶ - مدرسه شیخ . ۷ - مدرسه حاجی رحیم خان . ۸ - مدرسه سید نصرالدین . ۹ - مدرسه معیرالممالک . ۱۰ - مدرسه حاجی شیخ هادی . ۱۱ - مدرسه مجدالدوله . ۱۲ - مدرسه بیونس خان . ۱۳ - مدرسه میرزا زکی خان . ۱۴ - مدرسه میرزا عبدالکریم . ۱۵ - مدرسه میرزا رضاقلی . ۱۶ - مدرسه شاهزاده خانم . ۱۷ - مدرسه حاجی رجعیلی . ۱۸ - مدرسه امام زاده زید . ۱۹ - مدرسه محمدیه . ۲۰ - مدرسه محمودیه . ۲۱ - مدرسه میرزا سید کاظم .

* * *

* این قسمت از مجموعه‌ای خطی انتخاب شده است بنام "اصلاح امر معاش" که مجموعه‌ای است از ادعیه، سؤال و جوابهای دینی و مطالب مختلف تالیف علی بن محمد جعفر چالمیدانی طهرانی متوفی در ۱۳۳۱ هجری قمری بمرض حصیه. کاتب این نسخه محمد بن میرزا حسن خان منشی نقوشانی تفرشی است. تاریخ کتابت آخر نسخه چنین است: "اختتام پذیرفت در یوم شنبه دویم شهر ذی-قعدة الحرام هذه السنة یونتئیل (۱۳۳۶) در منزل جناب مستطاب اجل اکرم قبله گاه معظم آقای آقا-میرزا حسن خان منشی باشی نقوشانی تفرشی در قزوین...". این نسخه متعلق است به کتابخانه پدرم شادروان استاد علامه میرجلال الدین محدث ارموی.

(میرهاشم محدث)